

Kap 35: Prinsessan Lovisa av Sverige-Norge & Danmark-Island (1851-1926).

Prinsessan Lovisa (Louise) Josefina Eugenia av Sverige-Norge, ”sessan” kallad, föddes den 31 oktober 1851 i Stockholm och dog den 20 mars 1926 i Köpenhamn som änkedrottning av Danmark-Island.

Det finns en längre biografi (Steensig 2015) och ett antal kortbiografier (Cronhamn 1889; Dietrichson 1891; Almén 1893: ss. 285-290; Sandell 1894; Mindeblad 1894; Thorsøe 1896; Jaya 1913: ss. 74-83; Engelstoft 1923, 1938 & 1981; Knagg 1932: ss. 305-319; Elgklou 1978; Ohlmarks 1979: ss. 110-111; Lager-Kromnow 1982; Sundberg 2004: ss. 229-230; Pantmann 2013; Norlin 2015: ss. 116-118). Hon förekommer även i specialstudier (Friis 1963), som biperson i Karl XV- & Fredrik VIII-biografierna (Bååth-Holmberg 1891; Thyselius 1910; Hallendorff 1924; Eriksson 1954; Bramsen 1992: del 2, ss. 258-289), drottningbiografierna (Rogberg 1873; Braun 1950; Riiber 1959) & minneslitteraturen (Dietrichson 1901; Edholm 1906; Dardel 1911; Edholm 1919; Wrangel 1924; Edholm 1944).

Viktiga årtal i ”sessans” liv är 1869 (då hon gifte sig), 1881 (då hon fick ärva sin nederländske morfar och blev ekonomiskt oberoende), 1898 (då hon blev Danmarks ”första dam”) & 1906 (dess drottning).

*

Lovisa fick en uppväxt liknande sin mors: Att lära sig framstå som enkel, naturlig & vänlig utan att ge avkall på sin kunglighet. Hennes uppfostran var hård. Hon skulle vara den perfekta dottern. Lovisa var från tidig ålder övertygad om sin egen värdelöshet, eftersom hon aldrig var så perfekt som modern krävde. Liksom många i den situationen var hon ett manipulativt charmtroll, ”Lysalfen” kallad, omväxlande omogen & äldre än sina år. ”En livlig och gladlynt person, med ett inslag av lillgammalt snusförnuft.”¹ Sommaren 1864, Lovisa fyllda 13 år, var förhållandet mor-dotter så här: ”Åt Prinsessan Lovisa egnade Drottningen alla stunder, som voro lediga från de för hvarje dag återkommande bestyren, och som Prinsessans rum vid Ulriksdal lågo alldeles bredvid Drottningens egna, var det henne der lättare, än i staden, att med ett vaksamt öga följa Prinsessan och stundom under skämt, stundom med allvar gifva henne de råd och tillrättavisningar, hvaraf barndomen, i alla lifvets förhållanden, är i så stort behof.”² Lovisa framstår (när hon fick chansen) som en riktig pratkvavn: ”Sessan (13 år) ger mig [hovmarskalk Edholm] en lång audience och talar med förvånande lätthet om allt möjligt nichtsprat, om concerter, baler och spektakler. Jag trodde henne i sin korta kjol knappast så försigkommen.”³

Allt Lovisas umgänge med jämnåriga skedde under övervakning. Varje vecka var en krets godkända jämnåriga hembjudna, och modern ledde deras lekar & dans. Födelsedagarna ordnade änkedrottning Josefina barnbaler, så småningom uppgraderade till ungdomsbaler, med ett inslag av dansanta Karlbergskadetter. Rimligen borde Lovisa varit hembjuden till någon men det finns ingen information. Hon var för gammal för att umgås med kusinerna, och några andra var inte tillåtna. I brist på umgänge läste hon mycket. I hennes moraliska fostran ingick att av veckopengen betala halva underhållet för ett behövande barn. Rimligen borde hon ha träffat detta barn. F U Wrangel, bror till en av Lovisas lekkamrater sammanfattade

¹ Elgklou 1978: s. 93; Sundberg 2004: s. 229.

² Rogberg 1873: s. 38.

³ Edholm 1944: s. 125. [1865-01-08.]

hematmosfären som att ”hon var ofta allvarlig och försagd samt uppfostrades ofantligt enkelt; då man i vardagslag var bjuden dit och fick sill, köttbullar och knäckebröd, tyckte man inte, att det var vidare festligt.”⁴

Modern satt i mån av tid med på dotterns lektioner. Störst vikt lades vid historia & moderna språk (franska, tyska & engelska). Lovisa hade tre ”guvernanter”: Engelskan ”Miss Brown”, svenskan Hilda Elving (1827-1906; anställd 1857-1860) & tyskan Charlotte Kyber (1828?-1918; g. Malmström; anställd 1861-1868). Ämneslärare var körledaren Johan Didrik Behrens (1820-1890), historikern Carl August Zachrisson (1839-1903), konstvetaren m m Lorentz Dietrichson (1834-1917; anställd 1868/69), kavalleristen Gustaf Anton Bråkenhjelm (1837-1922; anställd 1866-?) & hovpredikant Herman Björnström (1839-1908; anställd 1862-1868).⁵ 1862/63 lärde hon sig simma för Nancy Edberg (1832-1892). Lovisa hade faktiskt en jämnårig lek- & klasskamrat Anna Braunerhjelm (1849-1918; g. Sverdrup; hovfröken 1869-?), dotter till en ruinerad officer. Oklart dock hur intima de var.

Moderns hovdamer var hennes lektanter, handledde i vett & etikett och konverserade henne på franska: Friherrinnan Eva Lejonhufvud (1824-1899; hov- & kammarfröken 1859-1861), grevinnan Lovisa Posse (1799-1876; f. Bennet; hovmästarinna 1861-?), Augusta Skjöldebrand (1839-1906; 1864 g. Wachtmeister; hovfröken 1863-?), Augusta Reutersvärd (1839-1924; g. von Essen; Lovisas egen hovfröken 1864-1869).

1862 skall Karl ha gjort framstötningar om att ändra successionsordningen så att dottern (på samma sätt som hans mor genom Bayerns ”Pragmatische Sanktion”) kunde ärva tronen.⁶ Detta har inte gått att verifiera, men förhållandet mellan Karl och dottern var gott och modern ängslig för att han skulle ge henne idéer, t ex när han tog med henne till gårdet för att titta på exercisen. Något inflytande på hennes uppfostran hade han dock inte, även om han vid något tillfälle gav henne pojkleksaker som trumma & sabel. Lite mer i moderns smak var en leksaksspis där hon hjälpte dottern grädda plättar och annat.⁷

Lovisa konfirmerades den 30 maj 1868. Föräldrarna, prins August med fru, ärkebiskop Reuter Dahl & hovstaten var närvarande. Hennes kristendomslärare Björnström höll förhöret. Lovisa svarade klart och redigt. Dagen därpå begick hon nattvarden inför ärkebiskopen och en talrik publik av familj, grannar & inbjudna politiker. Hennes mor satt med även under konfirmationsundervisningen. Månaden därpå förlovade hon sig med kronprins Fredrik (VIII) av Danmark (1843-1912). Hon & Fredrik kände varandra sedan tidigare, men ytligt. De hade träffats 1862 när Lovisa var 11 år. Förlovningen påstås ha varit frivillig från båda sidor, och det såg verkligen så ut för åskådarna, men eftersom Lovisa var van vid att lyda föräldrarna i allt, är det svårt att avgöra. Det finns en uppgift om att Bismarck gärna sett ett tyskt bröllop och t o m föreslagit prins Albrecht av Preussen (1837-1906). Ingenting kom dock ut av det.⁸ Fredrik å sin sida hade 1865 under sina studier i England sonderat möjligen att gifta sig med drottning Victorias dotter Helena, men avvisats.⁹ Lovisa var ett bra icke-tyskt alternativ. Sonderingarna började den 2 juli 1867. Båda regeringarna ställde sig positiva. Den 16 juli 1868 lovade paret varandra evig trohet under Bäckaskogs ”förlovningslind”:

⁴ Wrangel 1924: s. 187.

⁵ Julrosor 1891; Almén 1893: s. 285.

⁶ Tyselius 1910: s. 588.

⁷ Bååth-Holmberg 1891: ss. 635-636.

⁸ Friis 1963: s. 34.

⁹ Branner 1992: ss. 260-261.

Bäckaskog den 14 juli. ... Resesällskapet ökas på hemvägen med Kronprinsen af Danmark, 'som görat skall' och vid 7-tiden äro vi i Bäckaskog. Prinsen håller sig tillbaka och Sessan släpper aldrig armen på Fröken Bullerkrona alias Sigrid Lewenhaupt. Jag hoppas som alla i slottet på ett godt resultat af morgondagen till lycka och välsignelse för vår gode Kungs enda barn ! –

Juli 15. De unga tu äro ute på morgonen, men Fredrik läser icke ha kommit sig för. Stor hälsning, bad och värme på fm., men 'ännu märks ingenting'. Granda festa till middagen, der jag sitter mellan Manderström och Öfv. Skytte i vanliga berceau. Lång kaffestund och lifig kurtis, som blir frieri på hemvägen till slottet, och så är det gjordt. Kungen kommer till mig mycket rörd och berättar saken med tillägg att 'nu ska ni, som hållit af mig, hålla af honom också'. Plessen gråter som ett barn, han har varit med om föräldrarnes frieri och gjort Pappa till Kung. Så fara vi till 'Föhlagen' – quod faustum! - och der gratulera vi med handkyssning. Skön och herrlig qväll och synbar förtjusning hos det unga paret. En verkligt glad dag med sol och glädje i allas ögon af innerlig tillgifvenhet för 'barnet' och med varmt och djupt deltagande i hennes, Carl XV:des och den goda Drottningens lycka. Måtte Herren välsigna dem, upplysa sitt ansigte öfver dem och vara dem nådig i all framtid – Amen!

Bäckaskog den 16 Juli. Efter den fridfulla dagen i går kom en annan i dag, bråkig i åminnelse, *Eklateringsdagen*. Thott och Lund resa på morgonen till Christianstad och beställa ringar. ... Alla vi möta äro mer eller mindre öfverpokulerade, och jag får bjudningar till halfva Skåne.¹⁰

Eftersom Lovisa bara var 17 år sköts bröllopet upp till året därpå. Under tiden fick hon undervisning i danska språket, litteraturen & historien av konsthistorikern m m Lorentz Dietrichson. Meningen hade varit att denne sista skolåret skulle ta över Kybers undervisning i modern europeisk litteratur, historia, geografi m m, men i och med förlovningen blev det i stället danska litteraturen & historien. Mor & fem hovdamer satt med. Den 11 februari 1869 enades hoven om bröllopskontraktet. Den 28 juli stod bröllopet. Lovisa verkar fram till dess inte vid något tillfälle framfört önskemål, fått sin vilja fram eller agerat själv.¹¹

Dietrichson slogs av hur spänd och uppmärksam Lovisa var under lektionerna, vilket en hovdam förklarade för honom berodde på att Lovisa trodde hon skulle examineras på kursen. Någon examination blev det inte, men när Lovisa anlände till danska hovet förhöordes hon av änkedrottning Caroline Amalia (1796-1881), och en hel del hade fastnat.¹² 1891 ombads Dietrichson att skriva en artikel om sin kungliga elev, påbörjade vad han trodde skulle bli en smickrande beskrivning och fann att han trots daglig samvaro under nio månader inte visste vem hon var. Dietrichson pratade på och ställde aldrig några frågor. Lovisa lyssnade & teg.¹³

Det är oklart om Lovisa fick någon undervisning i danska språket. Vissa formuleringar tyder på att hon hade en infödd lärare. Andra formuleringar att hon fick korrespondensundervisning av sin blivande man.

* * *

¹⁰ af Edholm 1944: del 2, ss. 235-236.

¹¹ Rogberg 1873; Cronhamn 1889.

¹² Dietrichson 1901: del 2, s. 67.

¹³ Dietrichson 1891; Sandell 1894.

Lovisas 37 år som dansk kronprinsessa brukar sammanfattas som att hon födde barn, grälade med sin nya släkt, bedrev välgörenhet, hade konstnärliga intressen & besökte Sverige. Jag börjar med det och fortsätter med vad ytterligare som finns att säga om en omplanterad svensk Bernadotteprinsessa av 3:e generationen. Eftersom hennes man hade få officiella uppdrag levde de tillbakadraget.

*

Den danska släkten var mycket stor och Lovisa bidrog 1870-1890 med ytterligare åtta barn. Det 5:e barnet i raden, prinsessan Ingeborg, gifte sig 1897 med sin svenske kusin prins Carl. De årliga "Glücksburgska" släktkalasen var mycket livliga tillställningar, på slutet 60-70 personer: monarker, tronföljare, prinsar, prinsessor & ingifta. Lovisa skall haft svårt att dra jämt med svägerskorna Alexandra (1844-1925; 1902-1910 drottning av England) & Dagmar (1847-1928; 1881-1894 tsaritsa av Ryssland), vilket påstås ha berott på att hon med sin bättre utbildning inte hade så mycket gemensamt med dem. Hon råkade också i konflikt med sina svärföräldrar: Kung Kristian IX (1818-1896), drottning Louise av Hessen-Kassel (1817-1898) & änkedrottning Caroline Amalia (1796-1881). Grunden till den konflikterna skall enligt Steensig (2015) ha varit Kristian IX:s försök att efter föregångaren Fredrik VII:s excesser återupprätta det danska kungahusets rykte & värdighet genom att betona ceremonielet. Varken Fredrik eller Lovisa ansåg att den politiken hade någon framtid utan betonade en enkel medborgerlig stil, i vilken anda de uppfostrade sina åtta barn. Lovisa ammade åtminstone det första:

1. Kristian X (1870-1947), kung av Danmark 1912-1947, gift 1898 med Alexandrine av Mecklenburg-Schwerin (1879-1952)
2. Carl (1872-1957), kung av Norge 1905-1957 under namnet Håkon VII, gift 1896 med Maud av Storbritannien (1869-1938)
3. Louise (1875-1906), gift 1896 med Fredrik av Schaumburg-Lippe (1868-1945)
4. Harald (1876-1949), gift 1909 med Helene av Schleswig-Holstein (1888-1962)
5. Ingeborg (1878-1958), gift 1897 med Louises kusin den svenske prinsen Carl (1861-1951), hertig av Västergötland
6. Thyra (1880-1945), ogift
7. Gustav (1887-1944), ogift
8. Dagmar (1890-1961), gift 1922 med Jørgen Castenskiold (1893-1978)

Det förefaller uppenbart att Lovisa mognade med åren, hon gifte ju sig som tonåring, men förloppet har inte gått att rekonstruera. Svärföräldrarna uppskattade inte hennes allt frimodigare stil men uppmanade henne att tåga & uppföra sig. Fredrik betedde sig enligt sin mor som en toffel när han inte sade till hustrun på skarpen. Två anekdoter brukar traderas:

Följande anekdot berättades mig [1876] af Edholm. Drottningen af Danmark, som ej gillar ytterligheter i toalettväg, hade blifvit ond och ställt till ett uppträde med anledning af en parisklänning, i hvilken hennes sonhustru en vacker dag gjorde sitt inträde i den kungliga salongen. Stött öfver den skarpa ton, svärmodern härvid använde, svarade henne kronprinsessan med ett populärt danskt slanguttryck: »Tag det med ro, Pedersen!» [efter en populär teaterpjäs] Drottningen, som blef förtörnad öfver denna vulgära förtrolighet, rätade nu upp sig och utropade högdraget: »Glöm ej till hvem Ni talar!» »Det är Ni som glömmet det, jag är kungadotter, det är icke Ni!» Detta gick dock för långt. H. M. sökte nu stöd hos sin kunglige gemål, som sände det

unga paret på några månaders resa till Italien och Wien, i hvilken stad såväl kronprinsessan som hennes make insjuknade i tyfus. En hoffröken, som äfven drabbats af sjukdomen, afled i densamma.¹⁴

I en andra anekdoten från 1888 vill en svensk studentförening under ett besök i Köpenhamn serenera henne, men drottningen förbjöd det. Lovisa hävdade att drottningen var avundsjuk på hennes popularitet, och det är ju möjligt – Lovisa utnyttjade de fördelar hon hade för att hävda sin position.¹⁵

*

Förutom att representera, beskyddade Lovisa ett antal gamla & nya stiftelser för välgörande ändamål, men verkar ej ha haft något styrelseuppdrag:¹⁶

- *Prinsessan Lovisas minnesfond.* (Hjälp åt fattiga barn. Stiftat bröllopsåret 1869.)
- *Föreningen for sunde og billige Boligers Opforelse for Arbeiderbefolkningen.* (Bostäder. Stiftad 1871.)
- *Kronprinsesse Louises Asyl ved Lægeforeningens Boliger, Østerbrogade 57 A.* (Barnhem. Stiftat 1871.)
- *Kronprinsessen Louises praktiske Tjenstepigeskole* (Tvåårig hushållsskola. Stiftad 1872.)
- *Værnehjemmet Bethania.* (Barnhem. Stiftat 1880.)
- *Asyl i Fiskerleiet Sletten.* (Barnhem. Stiftat 1881.)
- *Arveprinsesse Carolines Asyl i Aarhus.* (Ett barnhem. Stiftat 1836. Överlämnat till Lovisa vid änkedrottningens död 1881.)
- *Kronprinsesse Louises Börneasyl Grønnegade i Næstved.* (Ett barnhem. Stiftat 1836. Överlämnat till Lovisa vid änkedrottningens död 1881.)
- *Missionen blandt svenska tjensteflickor på Laaland.* (Elsa Borg, 1886. På Lovisas initiativ.)
- Från 1899 insamlingar för *Danska Röda Korset* (DRK). Från 1900 beskyddade hon DRK:s kvinnoavdelning. Under 1:a världskriget bildade hon en syförening inom DRK som finansierade ett fältsjukhus för 200 patienter.

Hon skall även under sina Sverigebesök 1870-talet ha intresserat sig för väckelserörelsen. Tid och plats är oklar men hon skall 1879 ha träffat väckelsepredikanten Lord Radstock antingen i Stockholm eller i Köpenhamn och ha inspirerats till att lära sig grekiska för att läsa Nya testamentet i original. När hennes ekonomi genom arv efter hennes farmor 1876 & morfar 1881 blev bättre hade hon en omfattande privat välgörenhet. Denna tycks ha varit organiserad enligt principen ”hjälp till självhjälp” och drevs i samarbete med den danska inre missionen. Pastor Christian Sørensen vid Garnisonskyrkan i Köpenhamn & drottning Louise statsfru Wanda Oxholm nämns som ledande personer. Inget är känt om verksamheten.

*

Hon hade fortsatt litterära & konstnärliga intressen. När modern dog fick hon ärva biblioteket. Hon höll sig ajour genom att läsa tidningar. Därutöver är inget känt om hennes läsvanor. Som konstnär hade hon talang och valdes 1893 till hedersledamot av Konstakademien. Hon målade

¹⁴ Dardel 1911a: del 1, s. 228; Meijer-Granqvist 1932: s. 312; af Edholm 1944: del 3, s. 86.

¹⁵ Riiber 1959: s. 142.

¹⁶ Cronhamn 1889.

& idkade läderarbete. Målningarna var akvareller av blommor & byggnader. Läderarbetena bestod i att pränta illuminerade bibelspråk på pergament. Drottning Sofia skall ha fått en inbunden volym som det tagit Lovisa sju år att färdigställa. Hon & Fredrik samlade antikt glas och silver. Hon ordnade musikkvällar med förmågor som Ellen Gulbranson & Ina Lange.

*

Lovisas popularitet varierade stort över livstiden. De svenska skrivierna ökade fram till bröllopet 1869, avtog fram till 1881, för att åter öka fram till silverbröllopet 1894. Det finns en artikel:

Det är jämförelsevis sällan som kronprinsessan framträder officiellt representerande utöfver hvad hennes upphöjda ställning påbjuder henne som plikt. Dess större ära är det för qvinnoutställningen, att h.k.h. likväl allernådigaste lemnat sitt bifall till att vara dess hederspresident.

Vid denna utställning, som på många områden skall visa, att qvinnan vill och kan täfla med männen, är kronprinsessan den upphöjda representanten för de områden, på hvilken männen icke kunna täfla med kvinnorna. H.k.h. är *qvinnan* på qvinnornas utställning.

Alla veta, att kronprinsessan är en ovanligt begåfvad qvinna så väl på hufvudets som på hjertats vägnar, att hon är en sällsynt moder och uppfostrarinna. Få ana kanske, att en kungadotter, som till på köpet var det enda barnet, kan vara så anspråkslös som kronprinsessan, så sträng i sina fordringar på sig sjelf och så oemottaglig för beröm och smicker.¹⁷

1911 intervjuades hon av det svenska pennskaftet Eira Hellberg. Det var första gången det skedde och Lovisa smålog roat åt uppmärksamheten, och att varje hennes ord antecknades, som vore de guld:

Det är de de sextio åren, som Karl XV:s sessa i dagarna fyller, som orsakat vår audiens.

»Ja,» säger drottningen, »'sessan', det var länge sedan jag var det. Det är många minnen från den tiden – Ulriksdal, utflykterna i skärgården, hela det glada lifvet i föräldrarnas hem. Det *var* ett rikt lif! Vårt hem var ju knutpunkten för alla andliga rörelser – konst och litteratur och alla tidens olika strömningar, och jag lefde så mycket med i föräldrarnas intressen. Vi hade alla inbördes mycket mer gemensamt än man trott. Föräldrarna talade med hvarandra om allt – och» – drottningen skrattar högt – »små krukor ha också öron.

Och jag är så fäst vid hemlandet. Barndomsbanden lösas icke lätt. Och så ha ju nya knutits nu. Jag har ju min dotter och hennes barn där.

Men,» drottningen vänder sig lifligt emot oss, »minnen som vuxen, det har jag knappt några. Ack, jag blef ju så ung gift. Förlofvad vid sexton, hustru vid sjutton, mamma vid aderton. Och nu har jag mitt här. Jag har så många intressen och så mycket arbete i Danmark. Som kronprinsessa ansåg jag det som min plikt att sätta mig in i det nya landets förhållanden. Och nu – är jag drottning i det.

Men jag tänker alltid på Sverige, och jag läser svenska tidningar för hvarje dag.

Mina intressen –

Ja – jag följer utrikespolitiken med stort intresse, särskildt de skandinaviska ländernas. Och så det, som rör oss kvinnor. Röda korsets damkommittéer stå under

¹⁷ Göteborgs Allehanda, 1895-06-20, sida 3; Idun 1895:26.

min ledning, och detta arbete intresserar mig mycket. Så har jag våra tre öar i Västindien.»

Drottning Lovisa blir allt ifrigare medan hon talar. Hon ser så stark och ung ut, så sund och arbetshågad, att man verkligen undrar om de sextio äro sextio.

Att [danska kolonin i] Västindien ligger henne om hjärtat blir tydligt. Drottningen berättar därifrån, om hur hon organiserat arbetet och vill leda dess utveckling. Hon har låtit anställa Röda korssystrar vid sjukhusen och diakonissor att förestå barnhemmen. Men det är hennes bestämda vilja, att infödingarna själfva skola fostras att taga vara på arbetet. De svarta kvinnorna få under tre år utbildas under de danskas ledning, de bästa af dem få komma till Köpenhamn, och genomgå afslutande kurser i sjukvård, barnskötsel och dylikt för att sedan återvända och biträda vid ledningen. Det är drottningens mål att höja den svarta kvinnan, förbättra hennes ställning, ge henne tillfälle till själförsörjning på bättre villkor än förr och lära henne hygien.

Drottningen talar om detta som en riktig landsmoder. Liflig som hon är, gör hon då och då. en förtydligande gest, ett utfyllande minspel.

Från Västindiens kvinnoförsörjning komma vi öfver till Danmarks.

»Ja,» säger drottningen. »Det är barn och barnhem, som intresserar mig mest. Kanske för att jag själf har haft så många!

Men jag vill säga det, att jag ser på kvinnan och hennes nutidsfrågor på något annorlunda sätt än – man kanske önskat.

Jag kan inte komma ifrån, att framtiden ligger i kvinnan. Och jag tyder det på. det sätt, att hon och barn skola förbli för henne det största och viktigaste.

För det ändamålet behöfver hon utveckla sin personlighet och sina kunskaper – ja, det är utmärkt bra att hon det gör. Det skall hon. Och jag tycker också, med nutidens ändring i vissa sociala förhållanden, att det är mycket bra, att hon försörjer sig själf, då det behöfs.

Bara hon blir ordentligt betalad.

»Jaha!»

Drottningen nickar bestämdt.

»Hon skall inte betalas dåligt. Har hon det illa ställt med aflöningen, då är det inte bra.

Och den politiska sidan af kvinnosträfvanden, – den öfverlämnar jag åt sig själf. Jag är inte säker på, att den vägen ännu är den rätta. Vi kvinnor skola fylla våra egna uppgifter, fostra våra barn. Tror inte rösträtten är hjälpen för det som fattas, tycker inte det är i det, det ligger – vi ha vår begränsning. Sjukvård och fattigvård och barn – det arbetet är vårt alldeles speciellt och vi förstå bättre än männen att leda det.¹⁸

¹⁸ Jaya 1913: ss. 78-81.